

Menni

Ha nyár, akkor – sok-sok éve – Dánia (Svédország, Norvégia...): menni kell, mert oda hűz a szív, a család, és odaköt immár egyre több emlék is. Rostockig az út szinte hazai pálya, és amikor átér a komp a dán oldalra, Gedserbe, már tényleg majdnem otthon vagyunk. Nem tudom még, idén hogyan lehet átjutni a máskor, pandémiamentes időkben szinte virtuális határokon, de ahogyan tavaly megoldottuk, megoldjuk valahogy most is.

Hogy mit gondolunk egy országról, az nem abból ítélhető meg igazán, hogy milyen érzés elmenni onnan, hanem abból, hogy milyen visszamenni. Ez a szülőhazára éppúgy igaz, mint azokra a helyekre, ahova visszavágyunk: van egy érzés, nagyon hasonló a honvágyhoz, ami időről időre visszavisz (ha hagyjuk) oda, ahol valamikor otthon éreztük magunkat. Aki az elmúlt egymásfél évben, a karanténidőszakban is utazott, bizonyára azt is megtapasztalta, mennyire más úgy átkelni az országhatárokon, hogy ismét van határellenőrzés. Látszólag nem változott semmi földrajzi értelemben, Berlin, Amszterdam vagy Stockholm ugyanolyan messze van ma is, mint tíz vagy száz éve, és mégis: mintha a kint élő szeretteink távolabbra kerültek volna. Mi például egy kerek éve várakozunk, hogy újra menni lehessen – előbb a zárlat akadályozta, aztán az oltásokra, a védettségre kellett várni... Most, hogy minden együtt van, és már csak néhány nap választ el a starttól, mégis hiányzik a megszokott úti láz. Izgalom van, de nem olyan, mint máskor: más mostanában elindulni, és valószínűleg más lesz hazajönni is – szerintem nem csak nekem.

86

Egyre többen indulnak azzal a gondolattal a fejükben, hogy körülnéznek „úgy” is. Hirtelen össze sem tudom számolni, hány olyan ismerősöm van, akinek a számára vízválasztó lesz a következő tavasz; akik nem hiszik el, hogy ha még négy további évre marad az, amiben vagyunk, akkor bármikor is az ő életükben lesz még esély kikecmeregni belőle – és ehhez alakítják az életstratégiájukat. (Az pedig tényleg megszámlálhatatlan, hány iskolás gyereket készítenek fel a látókörömben eleve a külföldi életre vagy legalábbis arra, hogy a szak- és a nyelvtudás olyan legyen, hogy a külföld is az opciók listán lehessen.)

Miközben mi itt a magunk kis világvégéjére készülünk, odakint a nagyvilág talán az igazira. A gazdagok megindultak Új-Zéland felé (amely állítólag a legélhetőbb hely lesz/marad, amikor összeomlik a civilizáció). Nagy-Britanniába, amíg még lehet, ötmillió tömeg, benne százezres magyar sokaság szeretne bejutni, mert utána a szigetország szigorítani fog. Szigorítanak a skandinávok is: sokakat, akik menekültstátuszban reménykednek, hazaküldenek, és szinte évről évre keményítik az állampolgárrá válás feltételeit, növelve a várakozás időszükségletét. Mintha mindenki tartana vagy készülne valahová: az egész világ mozgásban van.

Nekünk, akiknek „csak” a szabadság hiánya fáj, másokhoz képest alig van okunk elmenni. Vannak országok, illetve országnyi területek, amelyeket nemsokára, akár már ebben az évtizedben vagy a következőben, elönthet a tenger. Ez százmilliókat érint most, néhány évtizedes távlatban akár egymilliárd embert. A gleccserek leolvadása a legbővizűbb ázsiai folyókat apasztja el – kétmilliárd ember ivóvize függ közvetlenül attól, hogy van-e elegendő jég a hegyekben (nemsokára nem lesz). A görögországi és észak-amerikai erdőtüzek csak kis előjátékai annak, ami várható. Még alig változott a klíma: egyelőre egy fok körül jár a globális átlaghőmérséklet emelkedése, de nem fogunk megállni ennyinél. Néhány foknyi melegedés, néhány százaléknyi nyári csapadékmennyiség- és páratartalom-csökkenés (ami bőven benne van a pakliban), és előbb a mérsékelt övi, majd a trópusi erdeink is szó szerint gyújtóssá, maguktól begyulladó gigantikus máglyává válnak. „Klímaamenekültek” nem csak Afrikában meg Ázsiában vannak: már Kaliforniából is megindult a vállalkozások és magánemberek szárazság előli elvándorlása (sőt, az amerikai sajtó szerint az északnyugaton, a kanadai határ közelében levő Seattle-ből is, ahol az idei nyár valószínűtlenül forró és száraz, előrevetítve az eljövendőket).

Hazát váltani – bármekkora léptékű is a helyváltoztatás – drága mulatság. Mindenképpen a küldő ország veszít rajta a legtöbbet, de a fogadó sem mindig nyer rajta annyit, hogy megérje. A 90-es évek óta figyelem a skandináv országok birkózását a problémával, illetve azt a számomra is érthetetlen jelenséget, hogy nincsenek fogalmaink a korrekt leírására. Laktam a malmói Rosengårdban, vegyes lakosságú göteborgi külvárosban (volt a közvetlen közelünkben kézigránátos támadás is – saját tapasztalatból tudom: fake news, hogy a svéd sajtó nem írja meg az ilyen esetek etnikai hátterét; minden benne volt az újságokban). Tartok tőle, hogy Svédországban, amely a legnagyobb befogadó a térségben, akkor is lenne kábítószer-bűnözés meg illegális prostitúció, ha senkit nem engednének be az országba, de attól még tény, hogy az említett üzletágakat bevándorló hátterű csoportok uralják. Tudom, hogy Svédországból is úgy lett bevándorlási célpont, hogy az útvonalakat vendégmunkások és azok családtagjai taposták ki – tisztában vagyok vele, hogy nem lehet tiszta képet alkotni róla, ha nem beszélünk a keveredést ösztönző tőkeérdekekről; arról a nagyon erős, nagyon egyértelmű hajtóerőről, hogy a jövevények sokkal olcsóbban dolgoznak. Nem igaz, hogy Rosengård veszélyesebb a budapesti Illatos út környékénél vagy az 1-es villamos útvonalának bizonyos szakaszainál, de jóval veszélyesebb, mint Malmö átlaga, és ez tényleg nem független a bevándorlóktól. Svédországban valóban páratlanul eredményes modelljei vannak a befogadásnak, de minden sikerre jut egy kudarc is: számomra, aki rendszeres vendégként ugyan, de abszolút kívülálló vagyok, egyáltalán nem tűnik bizonyítottnak az az állítás, hogy feltalálták a társadalmi integráció mindenkinél működő metódusát (annak ellenére sem, hogy legalább hatvan-hetven éve dolgoznak rajta, tényleg komolyan veszik, és az erőforrásokat sem sajnálják rá): helyenként a svédeknél is újratermelődnék a nyelvi-kulturális szigetként működő zárt mikrotársadalmak a maguk társadalmi feszültségeivel. Egy-

szóval tényleg nem tudom, hogy Svédország áldozatot vállal, vagy komoly haszonra tesz szert, amikor engedi és segíti beolvadni az érkezőket – de ha őszinték vagyunk, ugyanez igaz Magyarországra is. Itt a Velencei-tónál a nagyobb üzletekben (a kínaiakban mindenképp) ukránul is ki vannak írva a vevőknek szóló üzenetek – az egyébként negyedházzal működő szállodákat ukrán vendégmunkások és hozzátartozóik használják munkásszállás-ként, ukrán nyelvű hirdetésekben ügyvédek kínálnak nekik letelepedési segítséget, a székesfehérvári nagyvállalatok szakszervezetei pedig háborognak, amiért a jellemzően munkaerő-kölcsönzőkön keresztül foglalkoztatott, mindenféle munkajogi védelem nélkül dolgozó keletiek leszorítják a béreket, és lehetetlenné tesznek mindenféle bérharcot, mert bárkinek a helyére azonnal be lehet állítani egy ukránt harmadannyi bérért. Fehérvárnak már van ukrán negyede (Gárdonyinak meg vietnámi, bár ők sokkal elvonultabban élnek – mindenesetre szezonon kívül Gárdonyban egy hétvégi délutánon egy boltba betérve legalább annyi ukrán és vietnámi szót hallani, mint magyart). Jó ez nekünk? Szükségszerű, hogy így legyen? Hasznos vajon a magyar gazdaságnak, hogy a nálunk működő multik alacsony bérű külföldieket foglalkoztatnak, akik az itt megkeresett kevéske pénz jelentős részét hazaküldik? És hasznos-e, ha 500-600 ezer magyar ugyanígy (relatív) olcsó bérű külföldiként melózik Nyugaton, és nagyságrendileg annyi pénzt juttat haza, mint amennyit az EU-támogatások jelentenek? Ha nem hasznos, lehetne-e, kellene-e tenni ellene valamit? Vagy fogadjuk el, hogy így hozta a fejlődés, és lehetőleg ne is beszéljünk róla, mert az csak felkorbácsolja az indulatokat? Nem lenne érdemes kiszámolni, tanulmányt írni róla, és megosztani az eredményeket azokkal, akinek végül is az életéről van szó – ha már olyan országban élünk, amelynek 2015 óta a kül- és a belpolitikája is a bevándorlás körül forog?

Valószínűleg megérné olyan körülményeket teremteni, hogy senkinek se kelljen elmennie. Magyarország biztosan jobban járna, ha találnánk egy együttélési minimumot, ami azoknak is megfelel, akik most úgy érzik: a kizárólag egyféle világnézetet elfogadó, bár azt a saját érdekében elég szelektíven alkalmazó hatalom vagy az ország egésze szempontjából kifejezetten káros – a béreket tudatosan alacsonyan tartó, komplett ágazatokat botránnyosan alulfinanszírozó, nagybirtok- és nagyvállalat-centrikus – gazdaságpolitika, a másságot büntető oktatáspolitikai, az állami ellátást elsorvasztó egészségpolitika, a szegényellenes szociálpolitika üldözőttjei. Talán a nagyvilágban sem azokkal kellene barátkoznunk, akik miatt olykor milliók kényszerülnek menekülni (és nem azokkal kellene csatákba bonyolódnunk, akik befogadják őket – hiszen mi is küldő ország vagyunk).

Mi most csak látogatóba megyünk. Megnézni, hogy egy év alatt mennyit változott a szabad világ: mennyit kényszerült feladni és mennyit tudott megőrizni a szabadságból. Hogy egyébként mi lesz, arra majd térjünk vissza jövő májusban, amikor már túl leszünk a legközelebbi sorsdöntésen, és nekiállunk megtervezni a következő nyarat – meg a többit.